

Das griechisch-römische Schulwesen zur Zeit des ausgehenden Heidentums. Von Dr. Gerhard Rauschen. Bonn.

A görög-római pogányság összeomlása a negyedik században megy végbe. Ez érdekes korszak, Nagy Konstantinus és I. Theodosius kora, iskolatörténeti szempontból különösen tanulságos, mert a római császárság iskolaügyéről egy századból sincs annyi tudósításunk, mint épen e korból; nevezetesen a főiskolai oktatásról vannak kitűnő forrásaink. E kor iskolaügyét már ismételten feldolgozták monographikus tanulmányokban. A legújabb ily feldolgozás az előttünk levő értekezés.

Rauschen értekezése két részre oszlik. Az első tárgyalja az elemi és középfokú oktatást, a második pedig a főiskolait. Csak a második rész tárgyalása vonatkozik szorosan a IV. századra, míg az első részben adott kép nagyobbára a római császárság régebbi századaira is érvényes és többnyire általánosan ismert adatokból áll. Sokkal érdekesebb a második rész, mely a felsőfokú tanítás tárgyairól, az egyetemi városokról, a felső iskolaügy jelleméről, az egyetemi statutumokról, a tanárok alkalmazásáról, személyiségéről, jövedelmeiről és kiváltságairól, a diákokról, a diákéletéről és diákegyesületekről, az egyetemi fegyelemről stb. szól. Csupa érdekes tárgy sok meglepő részlettel, melyet a szerző élvezetes módon tudott feldolgozni.

w. j.

Das öffentliche Unterrichtswesen Deutschlands in der Gegenwart. Von Dr. Paul Stötzner (Sammlung Götschen 130).

Az ismeretes Götschen féle gyűjtemény e kötete 160 lapon elég jó áttekintést ad Németország egész mai nyilvános közoktatásügyéről. A dolog természeténél fogva 3 részre oszlik. Az elsőben tárgyalja a népiskola ügyét, a másodikban a középiskoláét (höheres Schulwesen) és a harmadikban a főiskoláét. A népiskolaügy czíme alatt szól a szorosabb értelemben vett népiskoláról az egyes németországi államokban, azután a polgáriskoláról (Mittelschule) és a továbbképző iskoláról (Fortbildungsschule). A középiskolaügy czíme alatt tárgyalja a gymnasiumot, realgymnasiumot, főrealiskolát, realiskolát, a reformiskolákat az (altonai és a frankfurti mintákat), a felső leányiskolát és a leánygymnasiumot. A főiskolaügy szakaszában pedig szól az egyetemről, technikus és más főiskolákról és a népfőiskoláról (Volkshochschule, mely a német «University Extension» — mozgalomnak az eredménye). Legbehatóbban tárgyalja a szerző a népiskolaügyet, de eléggé részletes a középiskolákról szóló rész is, míg ellenben a főiskolák állapotát csak igen röviden vázolja. A tárgya-

lás menete rendesen az, hogy egy általánosabb bevezetés után, mely az illető iskolanem hivatásáról ad tájékoztatást, össze vannak állítva az összes fontosabb részletek: iskolatörvényekről, tantervről, tanítószemélyzetről, felügyeletről, fizetés- és nyugdíjügyről stb. Itt-ott problematikusabb, illetőleg a fejlődés kezdetén levő iskolanemeknél állást is foglal a szerző jövőjüket illetőleg, így a reformiskolák és a nép főiskola kérdésénél.

Az általános bevezető részek nem igen mélyrehatóak, de az adatok összeállítása kielégítő. A könyvecskét mindenestre haszonnal forgathatja az, a ki a mai németországi tanügyről a maga egészében gyorsan akar tájékozódni.

w. j.

Külföldi lapokból.

Az elmúlt évben különösen két kérdés foglalkoztatta a nagy német tanító-egyesület legtöbb körét; egyik: «Milyen jelentősége van a nép művelődésének a nép erkölcsiségére?», a másik: «A művészet jelentősége a nevelésben.» Az elnökség tűzte ki e kérdéseket s a lapokban látható tudósítások és cikkek szerint ugyancsak élénk érdeklődést keltettek vele. A Frankfurtban megjelenő «Rheinische Blätter für Erziehung und Unterricht» 1901. évi VIII—IX. és X. f.-ben *Laass* gerai rector történeti alapokon tanulmányt közöl a nép művelődésének a közerkölcsiségre való befolyásáról s eredményképen tíz tételt terjesztett a gerai általános tanító-egyesület juniusi gyűlése elé, mely azokat — egyet módosítva — el is fogadta. E tételeket érdekes itt bemutatnunk.

I. Az egész erkölcsiség alapja az általános emberi jogok elismerése, forrása az igazi felebaráti szeretet, mértéke az érzület s célja az Istenhez való hasonlóság.

II. Erkölcsiség általában: az emberiségre vagy valamely ember-társunkra nézve jónak megtételére való elhatározás és ennek végrehajtása. A saját magunk számára jónak a megszerzésére való törekvés és tett akkor erkölcsös, ha végrehajtásakor nem tudjuk, hogy annak embertársainkra nézve rossz hatása lehet.

III. Szűkebb értelemben vett erkölcstelenség minden olyan, a nemiséletet érintő tett, melyet a természeti szükség a házasságon belől nem igazol.

IV. A nép erkölcsisége, illetőleg műveltsége főképen a köznépét, a közép és alsó osztályét jelenti. — E pontot a gyűlés így változtatta meg: A nép erkölcsisége minden egyes polgár erkölcsös vagy erkölcstelen érzületéből eredő cselekedetek összessége.

V. Az ember műveltsége: az összes lelki erők egybehangzó fejlett-